

Teaching Models (2)

الگوهای تدریس (۲)

درس : الگوهای یاددهی و یادگیری

جلسه : ششم

دکتر ریتا رضایی

فهرست

اهداف کلی.....	۳
۱ راهبردهای آموزشی.....	۳
۱,۱ مقدمه ای بر راهبردهای آموزشی.....	۳
۱,۲ آموزش مستقیم.....	۴
۱,۳ نظریه های یادگیری زیربنای آموزش مستقیم.....	۴
۱,۴ نکات اصلی در اجرای راهبرد آموزش مستقیم.....	۵
۱,۵ ارزیابی راهبرد آموزش مستقیم.....	۶
۲ آموزش غیر مستقیم.....	۸
۲,۱ مقدمه ای بر راهبرد آموزش غیر مستقیم.....	۸
۲,۲ مبانی آموزش غیر مستقیم.....	۹
۳ آموزش تعاملی و یادگیری از طریق تجربه.....	۱۰
۳,۱ نگاهی بر آموزش تعاملی.....	۱۱
۳,۲ نگاهی بر یادگیری تجربی.....	۱۱
۴ مطالعه مستقل.....	۱۴
۴,۱ نگاهی به راهبرد مطالعه مستقل.....	۱۴
۴,۲ الزامات و کاربرد راهبرد مطالعه مستقل.....	۱۵
خلاصه.....	۱۶
منابع.....	۱۷

اهداف کلی

در تدوین این درس هدف کلی زیر مورد نظر است:
آشنایی با:

۱. راهبرد آموزشی
۲. انواع راهبردهای آموزشی
۳. راهبرد آموزش مستقیم
۴. نظریه های یادگیری زیربنای آموزش مستقیم
۵. مولفه های آموزش مستقیم
۶. ارزیابی راهبرد آموزش مستقیم
۷. راهبرد آموزش غیر مستقیم
۸. راهبرد آموزش تعاملی
۹. راهبرد آموزشی یادگیری از طریق تجربه
۱۰. راهبرد آموزشی مطالعه مستقل

شناسه جستار
عنوان جستار: الگوهای تدریس (۲)
نویسنده: دکتر ریتا رضایی
هیئت علمی مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی
آخرین تاریخ به روز رسانی: ۱۳۸۹/۸/۲۳
طراح آموزشی: دکتر ناهید ظریف صناعی
عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز
ویرایش: زهرا صفاری
کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی
با همکاری:
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
قطب علمی آموزش الکترونیکی پیشرفته در علوم پزشکی
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

۱ راهبردهای آموزشی

➤ مفاهیم کلیدی

۱. راهبردهای آموزش مستقیم معلم محور می باشند.
۲. راهبردهای آموزش غیرمستقیم، شاگرد محور می باشند.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این بخش قادر خواهید بود:

۱. راهبرد آموزشی را تعریف کنید و انواع راهبردهای آموزشی را نام ببرید.
۲. نظریه های زیربنای هر یک از راهبردهای آموزشی را توضیح دهید.
۳. راهبردهای آموزشی را با یکدیگر مقایسه کنید.

۱,۱ مقدمه ای بر راهبردهای آموزشی

راهبردهای آموزشی رویکرد مدرس را در رسیدن به هدف های آموزشی تعیین می کنند. اینکه مدرس به چه طریقی قصد دارد شاگردانش را به هدف های آموزشی برساند راهبرد او را مشخص می کند. دراین بخش ابتدا راهبرد آموزش مستقیم و در ادامه به تعدادی از راهبردهای آموزشی دیگر که با الگوهای آموزشی متفاوت قابل استفاده هستند اشاره خواهد شد.

راهبردهایی که در این فصل به آنها پرداخته می شود عبارتند از :

- ❖ آموزش مستقیم^۱
- ❖ آموزش غیر مستقیم^۲
- ❖ آموزش تعاملی^۳
- ❖ یادگیری از طریق تجربه^۴
- ❖ مطالعه مستقل^۵

۱,۲ آموزش مستقیم

راهبرد آموزش مستقیم یک راهبرد معلم-محور است که در سراسر دنیا بیشترین مورد استفاده را دارد. در این راهبرد هدف های آموزشی و مطالب درس مستقیماً به افراد تدریس می شود. در آموزش مستقیم که با اسامی آموزش فعال یا آموزش به کل کلاس هم شناخته شده است مدرس به طور فعال تلاش می کند که محتوای درس را مستقیماً به همه یادگیرندگان کلاس ارائه دهد. به عبارتی فعال ترین عضو در کلاس درس مدرس است. او سخنرانی می کند، راه می رود و از حرکات سر و دست استفاده می کند، سؤال می پرسد، مطالبی می نویسد، شکل یا نمودار می کشد و فعالانه تلاش می کند اطلاعات را به یادگیرندگان منتقل کند.

هدف اصلی در آموزش مستقیم به حداکثر رساندن زمان یادگیری یادگیرندگان است. بسیاری از رفتارهای معلم که با پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان در ارتباط است رفتارهایی هستند که با مقدار زمانی که فرد روی تکالیف کار می کند و میزان موفقیت او مرتبط اند. از این رو، در طراحی آموزش مستقیم سعی می شود یک محیط یادگیری ساختارمند ایجاد شود که در آن یادگیرندگان در طول آموزش فعالانه بر روی تکلیف کار کنند و موفقیت زیادی را (۸۰٪ یا بیشتر) در انجام تکالیف تجربه کنند. به مدت زمانی که افراد برای انجام تکالیف صرف می کنند و به موفقیت دست می یابند زمان یادگیری تحصیلی^۶ گفته می شود. هدف آموزش مستقیم به حداکثر رساندن این زمان است. آموزش مستقیم کمک به همه یادگیرندگان برای کسب مهارت های خاص تحصیلی است. در این راهبرد مدرس ابتدا بخشی از اطلاعات را به صورت سلسله مراتبی به یادگیرندگان ارائه داده و سپس از آنها سوالاتی می پرسد، پاسخ های درست را تقویت و اشتباهات را به سرعت اصلاح می کند.

۱,۳ نظریه های یادگیری زیربنای آموزش مستقیم

همانند سایر الگوها و راهبردهای مبتنی بر تغییر رفتار راهبرد آموزش مستقیم بر نظریه های پاولف و اسکینر و به ویژه بر نظریه شرطی سازی کنشگر اسکینر بنا شده است. بر طبق این نظریه هر شخص سالمی قادر است با موفقیت کامل انجام دادن تکالیف را بیاموزد در صورتی که واحد یادگیری به اندازه کافی کوچک و تقویت پیشنهادی برای یادگیرنده مطلوب باشد.

- ^۱ - direct instruction
- ^۲ - indirect instruction
- ^۳ - interactive instruction
- ^۴ - experiential learning
- ^۵ - independent study
- ^۶ - academic learning time

نظریه شرطی سازی کنشگر فرض می کند که رفتار فرد پیامدهایی را تولید می کند که اگر این پیامد ها برای شخص خوشایند باشند آن رفتار تقویت می شود. بنابراین اگر یادگیرندگان کلاس کاری انجام دهند و مدرس آن را تقویت کند آن تقویت باعث تکرار رفتار خواهد شد. راهبرد آموزش مستقیم این فرض شرطی سازی کنشگر را می پذیرد که تقویت مثبت برای تغییر دادن رفتار یادگیرندگان و به حداکثر رساندن موفقیت تحصیلی آنها ضروری است .

در این راهبرد برنامه های درسی باید از سلسله مراتب دقیقی برخوردار بوده و فرایندهای آموزشی موجود در آنها به دقت کنترل شوند.

۱,۴ نکات اصلی در اجرای راهبرد آموزش مستقیم

در اجرای راهبرد آموزش مستقیم به کارگیری نکات زیر می توانند به بهبود یادگیری کمک نمایند.

➤ استفاده از گامهای کوچک و منظم

در آموزش مستقیم درس به صورت گام به گام و سلسله مراتبی ارائه می شود . مدرس حجم کمی از اطلاعات را به یادگیرندگان ارائه می دهد، یادگیرندگان اطلاعات را تکرار می کنند، مدرس سوالات ساده و مستقیمی در مورد موضوع می پرسد، یادگیرندگان پاسخ می دهند، اگر پاسخ صحیح بود پاداش می گیرند و اگر اشتباه بود مدرس آن را اصلاح می کند و این فرایند آنقدر تکرار می شود که یادگیرندگان بتوانند به طور خود کار و بدون کمک اطلاعات را به خاطر آورند و یا مهارت را انجام دهند. تنها در این شرایط است که آموزش مطالب بعدی آغاز می شود.

➤ افزایش فعالیت یادگیرندگان

برای به حداکثر رساندن میزان تحریک و پاداش در طول یک جلسه یادگیری بهتر است تعداد افراد کاهش یابد. همچنین به منظور افزایش فعالیت همه یادگیرندگان بهتر است اکثر سوالات و پاداش ها به کل گروه ارائه شود. با مخاطب قرار دادن گروه به جای فرد همه شرکت کنندگان در طول زمان کلاس فعال خواهند بود. تمرین در راهبرد آموزش مستقیم نقش اساسی ایفا می کند.

➤ مؤلفه های مؤثر آموزش مستقیم

توجه به مؤلفه های زیر می تواند اثربخشی استفاده از راهبرد آموزش مستقیم را افزایش داده و به یادگیری بیشتر افراد کمک کند.

▪ آمادگی

مدرس برای طرح ریزی برنامه آموزشی خود باید از قبل آمادگی لازم را فراهم کرده باشد.

▪ تشخیص

تشخیص موارد آموزشی مورد نیاز و سطوح یادگیرندگان می تواند به برنامه ریزی بهتر تدریس کمک نماید.

▪ مجموعه فعالیت های قبل از ارائه درس^۷

قبل از ارائه هر درس مجموعه فعالیت هایی توسط مدرس باید سازماندهی شوند که می توانند تسهیل کننده مراحل بعدی آموزش باشند.

^۷ - anticipatory set

- **ارتباط با یادگیری های پیشین**
در ارائه هر درس باید برای یادگیرندگان یک پل ارتباطی بین مطالب پیشین و یادگیری کنونی ایجاد کرد.
- **ارائه هدف های آموزشی**
اهداف آموزشی برای یادگیرندگان باید به وضوح بیان شوند.
- **بازبینی و واریسی درک افراد**
در حین آموزش، مدرس باید مکرراً میزان درک افراد از مطالب ارائه شده را بازبینی نماید.
- **تمرین هدایت شده**
ارائه تمرین های هدفمند می تواند به افزایش درک یادگیری افراد کمک نماید.
- **بازبینی نهایی یادگیری^۸**
در پایان هر مبحث باید میزان یادگیری افراد دستیابی به اهداف آموزشی توسط مدرس مورد بازبینی قرار گیرد.
- **تمرین مستقل**
ارائه تمرین های انفرادی و مستقل می تواند به پیدا کردن نقاط ضعف افراد کمک نموده و به یادگیری فردی آنها سرعت بخشد.
- **ارزشیابی**
ارزشیابی نهایی و پایانی آموزش متناسب با اهداف و راهبردهای آموزشی باید انجام شود.
- **فعالیت های اصلاحی^۹**
در صورت نیاز فعالیت هایی برای اصلاح و بهبود فرآیند یاددهی - یادگیری باید طراحی شود.

تا کنون مراحل این راهبرد به اشکال و دسته بندی های متفاوتی توسط صاحب نظران و پژوهشگران ارائه شده است اما ویژگی مشترک همه این دسته بندی ها حضور مولفه های فوق در همه آنها می باشد.

۱,۵ ارزیابی راهبرد آموزش مستقیم

صاحب نظران و پژوهشگران دیدگاههای متفاوتی را در مورد راهبرد آموزش مستقیم ابراز داشته اند. منتقدان براین باورند که مقدار یادگیری در آموزش مستقیم نسبت به رویکردهای شاگرد-محور کمتر است. در مقابل، طرفداران معتقدند که مطالعات آزمایشگاهی و کلاسی بسیار زیادی از اثربخشی آموزش های معلم - محور، به ویژه در صورت منطبق بودن تدریس با نیازهای یادگیرندگان حمایت کرده اند. آموزش مستقیم در تسلط یادگیرندگان بر مهارت ها و محتوای درس، انگیزش آنان و توانایی تنظیم سرعت شخصی^{۱۰} موثر است. همچنین در این راهبرد عزت نفس یادگیرندگان افزایش می یابد.

^۸ - closure

^۹ - remediation

^{۱۰} - self-pacing

راهبرد آموزش مستقیم در فراهم کردن اطلاعات برای یادگیرندگان و در استفاده از فنون گام به گام بسیار موثر است. همچنین این راهبرد به عنوان مقدمه ای برای سایر روش های تدریس و یا برای فعال کردن یادگیرندگان به منظور ساخت دانش، مفید می باشد. با این وجود طراحی و استفاده از این راهبرد در نگاه اول ممکن است ساده به نظر آید اما استفاده از آموزش مستقیم واثر بخش پیچیده تر از آن است که نشان می دهد. در استفاده از این راهبرد در صورتی که از روش ها و فنون آموزشی موثر استفاده نشود، یادگیرندگان را به انفعال می کشاند. راهبرد آموزش مستقیم در همه شرایط قابل استفاده نیست. در آموزش هدف های پیچیده ای مثل توسعه مهارت های فکری و تفکر انتقادی آموزش مستقیم به عنوان یک راهبرد دارای ساختار و معلم - محور چندان موثر نیست. برای آموزش هدف های عاطفی و هدف های شناختی سطوح بالا نیز استفاده از روشهای آموزشی وابسته به راهبردهای دیگر، کار آمدترند.

روش های آموزشی این راهبرد عبارتند از :

- سخنرانی^{۱۱}
- پرسش آموزشی^{۱۲}
- تدریس آشکار^{۱۳}
- نمایش^{۱۴}
- دادن تکلیف و تمرین^{۱۵}

➤ آزمون

- ۱- هدف اصلی در آموزش مستقیم چیست؟
- (الف) ایجاد یک محیط یادگیری شاگرد-محور.
- (ب) به حداکثر رساندن زمان یادگیری یادگیرندگان.
- (ج) به حداکثر رساندن مطالب مورد یادگیری.
- (د) استفاده از حداکثر محتوای یادگیری.
- گزینه " ب " صحیح است

- ۲- کدامیک از موارد زیر را نمی توان با استفاده از راهبرد آموزش مستقیم، پوشش داد؟
- (الف) ارائه حجم زیادی از محتوای آموزشی.
- (ب) افزایش زمان یادگیری .
- (ج) تقویت مهارتهای تفکر انتقادی.

^{۱۱} - lecturing

^{۱۲} - didactic questioning

^{۱۳} - explicit teaching

^{۱۴} - demonstration

^{۱۵} - practice and drill

د) افزایش انگیزش افراد.

گزینه " ج " صحیح است

۳- به منظور افزایش سطح انگیزش افراد در طول یک جلسه درسی کدامیک از راهکارهای زیر مفید است؟

الف) کاهش تعداد افراد

ب) کم کردن حجم مطالب درسی

ج) زیاد کردن تعداد سوالها

د) همه موارد فوق

گزینه " الف " صحیح است.

۲ آموزش غیر مستقیم

➤ مفاهیم کلیدی

۱. آموزش غیر مستقیم به علایق و کنجکاوی های یادگیرندگان اهمیت می دهد.
۲. در آموزش غیر مستقیم مدرس نقش حمایت کننده و تسهیل کننده را دارد.
۳. آموزش غیر مستقیم خلاقیت را پرورش می دهد.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این بخش قادر خواهید بود :

۱. راهبرد آموزش غیر مستقیم را تعریف کنید.
۲. تفاوت راهبرد آموزش غیر مستقیم با آموزش مستقیم را شرح دهید.
۳. ویژگیهای راهبرد آموزش غیر مستقیم را بیان کنید.

۲،۱ مقدمه ای بر راهبرد آموزش غیر مستقیم

راهبرد آموزش غیر مستقیم نقطه مقابل آموزش مستقیم است. این راهبرد برخلاف آموزش مستقیم که معلم محور است، اساساً شاگرد محور است. یعنی معلم شرایط و فضای یادگیری را طوری طراحی می کند که یادگیرندگان خود به هدف های آموزشی دست یابند. برخلاف روش های معلم محور که معلم فعالانه جریان کلاس را در دست دارد، در روش های شاگرد محور شاگردان سعی می کنند که به درک شخصی خود از مطالب درسی دست یابند. بنابراین معلم کمتر فعال است و فقط جریان یادگیری را در مسیر مطلوب هدایت می کند. آموزش غیر مستقیم سعی دارد یادگیرندگان را در فرایند مشاهده، بررسی، نتیجه گیری و فرضیه سازی درگیر کند، به علایق و کنجکاوی های یادگیرندگان اهمیت داده و آنها را تشویق می کند که راه حل مسائل را خودشان پیدا کنند. در این راهبرد فضا برای کاوش راه حل های متنوع آماده است و ترس ناشی از اشتباه بودن پاسخ کاهش می یابد.

همچنین آموزش غیر مستقیم خلاقیت را پرورش داده و باعث رشد توانایی ها و مهارت های بین فردی می شود. یادگیرندگان به درک بهتری از مواد درسی و اندیشه های مورد مطالعه می رسند و توانایی های خود را براساس این یادگیری بهبود می بخشند. نقش مدرس در آموزش غیر مستقیم از سخنران و رهبر کلاس به حمایت کننده، تسهیل کننده و منبع مراجعه^{۱۶} برای یادگیرندگان تغییر می یابد. مدرس محیط یادگیری را طراحی می کند، فرصت هایی را برای درگیر کردن یادگیرندگان فراهم می آورد و در زمان لازم در مورد صحت و سقم کار یادگیرندگان به آنها بازخورد می دهد.

۲,۲ مبانی آموزش غیر مستقیم

موارد زیر جزء مبانی نظری و عملی راهبرد آموزش غیر مستقیم هستند.

- ✓ مهارتهای تفکر از جمله اهداف آموزشی در این راهبرد می باشند.
- ✓ رسیدن به نگرش، ارزش و روابط بین فردی جزء اهداف آموزشی هستند.
- ✓ فرایند رسیدن به یادگیری به همان اندازه فرآورده آن دارای اهمیت است.
- ✓ یادگیرندگان نیاز به بررسی و کشف مطالبی دارند که برای آموزش مطالب بعدی مفیدند.
- ✓ پاسخ مناسب برای هر سؤال بیشتر از یک مورد است.
- ✓ تاکید آموزش بر رسیدن یادگیرندگان به درک شخصی از مفاهیم و اصول و یادداری بلند مدت است.
- ✓ درگیری شخصی و انگیزش درونی مطلوب است.
- ✓ تصمیمات نیاز به اتخاذ و مسائل نیاز به حل شدن دارند.

مدرس برای رسیدن به هدف های راهبرد آموزش غیر مستقیم لازم است ابتدا مهارت ها و فرایندهای پیش نیاز را به افراد آموزش دهد. این مهارت ها و فرایندها شامل مهارت مشاهده کردن، یادآوری، دسته بندی، مقایسه، مقابله^{۱۷} و تفسیراطلاعات، و نیز پیش بینی کردن، خلاصه کردن، سازمان دادن مجدد و اثبات کردن است.

آموزش غیر مستقیم هم مانند سایر راهبردها دارای معایبی است. در قیاس با آموزش مستقیم، این راهبرد به زمان بیشتری نیاز دارد، کنترل کلاس و جریان یادگیری به طور کامل در دست معلم نیست و احتمال اینکه پیامدهای پیش بینی نشده و نامطلوبی به وجود آید زیاد است. روش های آموزش غیر مستقیم برای ارائه اطلاعات تفصیلی و نیز آموزش گام به گام مناسب نیستند. همچنین هنگامی که حفظ کردن مطالب و یادآوری فوری آن مد نظرند این راهبرد کارایی چندانی ندارد.

روش های آموزشی برخاسته از این راهبرد عبارت اند از :

- شکل گیری مفهومی^{۱۸}
- دستیابی به مفهوم^{۱۹}

^{۱۶} - resource person

^{۱۷} - contrasting

^{۱۸} - concept formation

^{۱۹} - concept attainment

- حل مسئله^{۲۰}
- کاوشگری هدایت شده^{۲۱}

➤ آزمون

۱- همه موارد زیر از مشکلات آموزش غیر مستقیم محسوب می شوند به جزء :

- الف) زمان بر بودن
- ب) عدم کنترل کلاس و جریان یادگیری به طور کامل
- ج) احتمال وقوع پیام های پیش بینی نشده
- د) حفظ کردن مطالب

گزینه " د " صحیح است

۲- کدامیک از موارد زیر از روشهای آموزشی مورد استفاده در راهبرد آموزش غیر مستقیم نمی باشد ؟

- الف) یادگیری تقابلی
- ب) شکل گیری مفهومی
- ج) دستیابی مفهوم
- د) حل مسئله

گزینه " الف " صحیح است

۳ آموزش تعاملی و یادگیری از طریق تجربه

➤ مفاهیم کلیدی

۱. آموزش تعاملی با عملکرد بالای یادگیرندگان در ارتباط می باشد.
۲. میزان موفقیت راهبرد آموزش تعاملی به میزان پویایی گروه وابسته است.
۳. در یادگیری از طریق تجربه تأکید بر فرآیند یادگیری است.
۴. دریادگیری تجربی، آموزش شاگرد محور بوده و فعالیت های طراحی شده باید در جهت ایجاد تجربه برای یادگیرنده باشند.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این بخش قادر خواهید بود :

۱. مفهوم راهبرد آموزش تعاملی را بیان کنید.
۲. ویژگیهای راهبرد آموزش تعاملی را توضیح دهد.
۳. مفهوم یادگیری از طریق تجربه را بیان کنید.
۴. ویژگیهای مفهوم یادگیری از طریق تجربه را توضیح دهید.

^{۲۰} - problem solving

^{۲۱} - guided inquiry

۳،۱ نگاهی بر آموزش تعاملی

راهبرد آموزش تعاملی تا حد زیادی متکی به بحث و یادگیری اشتراکی^{۲۳} در بین یادگیرندگان است. بحث و یادگیری اشتراکی فرصت هایی را برای یادگیرندگان فراهم می آورد که به اندیشه ها، تجارب، بینش ها، و معلومات مدرس و یا سایر یادگیرندگان واکنش نشان دهند و روش های متفاوتی برای اندیشیدن و احساس کردن ایجاد کنند. یادگیرندگان می توانند توانایی ها و مهارت های اجتماعی، سازماندهی افکار و وارد شدن به بحث های منطقی^{۲۴} را از مدرسان و همکلاسی های خود یاد بگیرند. وظیفه مدرس در این راهبرد ارائه طرح کلی درس، کنترل زمان بحث ها، تنظیم اندازه و ترکیب گروه ها و آموزش فنون گزارش دهی و مشارکت است. آموزش تعاملی مستلزم وجود توانایی ها و مهارت های مشاهده، گوش دادن، روابط بین فردی و مداخله، هم در مدرس و هم در یادگیرندگان است. میزان موفقیت روش های آموزش تعاملی به میزان پویایی گروه وابسته است که آن هم بسته به توان مدرس در سازماندهی گروه است.

آموزش تعاملی یکی از راهبردهایی است که با عملکرد بالای یادگیرندگان در ارتباط می باشد. استفاده دائم از سؤال یا جملات سوالی، استفاده از سوالات باز پاسخ، و توضیح خواستن از یادگیرندگان در مورد پاسخ های شان از جمله فنون آموزشی راهبرد آموزش تعاملی هستند. راهبرد آموزش تعاملی، ضمن اینکه قادر است هدف های آموزشی مربوط به سطوح بالای شناختی را آموزش دهد و توانایی های فکری پیچیده مانند تفکر خلاق و تفکر انتقادی را پرورش دهد، دارای این اشکال است که وابسته به زمان و امکانات خاص خود است، به عنوان مثال اگر تعداد یادگیرندگان فراتر از حد مجاز این راهبرد باشد، زمان محدود و حجم مطالب درسی زیاد باشد استفاده از این راهبرد با اشکال روبه رو می شود.

این راهبرد آن دسته از روش های آموزشی را در خود جای می دهد که مستلزم گروه بندی یادگیرندگان و تعامل یادگیرگان با یکدیگر و با مدرس است. از جمله این روش ها بحث گروهی در کل کلاس^{۲۴}، بحث در گروه های کوچک^{۲۵}، انجام پروژه، کار کردن یادگیرندگان روی تکالیف در گروه های دو نفری و سه نفری است. پرسیدن سوال پرکاربردترین فن آموزشی در این راهبرد است.

۳،۲ نگاهی بر یادگیری تجربی

راهبرد یادگیری از طریق تجربه، استقرایی^{۲۶}، یادگیرنده محور^{۲۷} و فعالیت مدار^{۲۸} است. شالوده اصلی این راهبرد رسیدن به برداشت شخصی از یک تجربه و طراحی برنامه هایی برای استفاده از یادگیری در محیط های دیگر است.

❖ یادگیری از طریق تجربه هنگامی رخ می دهد که یادگیرنده :

- (۱) در یک فعالیت مشارکت کند.
- (۲) برای روشن تر شدن اهداف یادگیری، فعالیت ها را با یک نگاه موشکافانه مجدداً بررسی کند.

^{۲۳} - sharing

^{۲۳} - rational arguments

^{۲۴} -total class discussion

^{۲۵} - small group discussion

^{۲۶} - inductive

^{۲۷} - learner centered

^{۲۸} - activity oriented

- ۳) از چنین تحلیل هایی به بینش های مفیدی دست یابد.
 ۴) در موقعیت های جدید از یادگیری های خود استفاده کند.

❖ یادگیری از طریق تجربه را می توان به صورت یک چرخه پنج مرحله ای به شرح زیر در نظر گرفت که اجرای همه مراحل آن ضروری است:

- ۱) تجربه کردن^{۲۹}
- ۲) سهیم شدن^{۳۰}
مشاهدات یادگیرندگان مختلف با یکدیگر به تبادل گذاشته شده و در تجارب واکنش های یکدیگر مشارکت می کنند.
- ۳) تحلیل^{۳۱} یا پردازش
فرآیندها و الگوهای هر تجربه مشخص شده و مورد تحلیل قرار می گیرند.
- ۴) استنتاج^{۳۲} یا تعمیم
اصول مرتبط با تجربه استخراج می شوند و در صورت امکان تعمیم داده می شوند.
- ۵) کاربرد^{۳۳}
در نهایت با توجه به تجربه کسب شده امکان استفاده از یادگیری کنونی برای موقعیت های آتی طرح ریزی شده و کاربرد آن مشخص می شود.

در راهبرد یادگیری از طریق تجربه تاکید بر فرایند یادگیری است تا فرآورده آن. یعنی تنها رسیدن به هدف های آموزشی مهم نیست بلکه از آن مهم تر روشی است که یادگیرندگان برای کسب هدف های آموزشی از آن استفاده می کنند. مدرس می تواند از این راهبرد آموزشی هم در داخل کلاس و هم در خارج از آن استفاده کند.

از آنجایی که در این راهبرد آموزشی صرف تجربه کردن جزء اهداف آموزشی است مدرس می تواند فرصت های لازم را در داخل و خارج از کلاس درس برای یادگیرندگان فراهم آورد تا آنان در جریان تجربه و آزمایش قرار گیرند.

راهبرد یادگیری از طریق تجربه زمانی اثربخش تر خواهد بود که مدرس قبل از اینکه یادگیرندگان را وارد یک تجربه کند مهارت های پیش نیاز برای تجربه کردن مثل یادگیری از طریق تصویر یا یادگیری از طریق نمادها^{۳۴} را به آنان آموزش دهد.

روش های یادگیری از طریق تجربه تا حد زیادی درک مطلب و یادآوری را در قیاس با سایر روش ها که محدود به گوش دادن، خواندن و یا دیدن می شوند افزایش می دهند.

^{۲۹} - experiencing

^{۳۰} - sharing

^{۳۱} - analyzing

^{۳۲} - inferring

^{۳۳} - applying

^{۳۴} - iconic learning

یادگیرندگان هنگامی که در یادگیری مشارکت فعال دارند و روش انجام دادن کارها را به یکدیگر می آموزند انگیزش بیشتری برای یادگیری پیدا می کنند. دشواری در حفظ امنیت یادگیرندگان، محدودیت منابع مالی و نبود زمان کافی از جمله عواملی هستند که کاربرد این روش را در همه موقعیت ها محدود می کنند.

➤ آزمون

۱. مهمترین مشکل آموزش راهبرد تعاملی چیست؟
 الف) با عملکرد بالای یادگیرندگان در ارتباط می باشد.
 ب) هدف های آموزشی مربوط به سطوح بالای شناختی را آموزش می دهد.
 ج) وابسته به زمان و امکانات خاص می باشد.
 د) مستلزم گروه بندی یادگیرندگان و تعامل یادگیرندگان با یکدیگر و با معلم است.

گزینه "ج" صحیح است

۲. کدامیک از فنون زیر بیشترین کاربرد را در آموزش تعاملی دارد؟
 الف) پروژه فردی
 ب) سؤال کردن
 ج) حل مسئله
 د) پروژه گروهی

گزینه "ب" صحیح است

۳. همه موارد زیر در یادگیری از طریق تجربه صحیح است به جز:
 الف) تأکید بر فرآیند یادگیری است.
 ب) تجربه کردن جزء اهداف آموزشی قرار می گیرد.
 ج) درک مطلب افزایش می یابد.
 د) تأکید بر فرآورده یادگیری است

گزینه "د" صحیح است

۴. همه موارد زیر از مشکلات کاربرد یادگیری از طریق تجربه است به جز:
 الف) دشواری در حفظ امنیت فردی
 ب) محدودیت منابع مالی
 ج) محدودیت نسبی بر به کارگیری آن
 د) زمان بر بودن

گزینه "ج" صحیح است

۴ مطالعه مستقل

➤ مفاهیم کلیدی

۱. در راهبرد مطالعه مستقل تأکید بر طراحی مطالعه مستقل توسط فرد تحت نظارت مدرس می باشد.
۲. هدف از به کارگیری این راهبرد پرورش اعتماد به نفس افراد است.

➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه مطالب این بخش قادر خواهید بود :

۱. مفهوم یادگیری از طریق مطالعه مستقل را بیان کنید.
۲. ویژگیهای یادگیری از طریق مطالعه مستقل را توضیح دهید.

۴،۱ نگاهی به راهبرد مطالعه مستقل

این راهبرد آموزشی روش هایی را پوشش می دهد که به طور هدفمند سعی دارند ابتکار عمل، اعتماد به نفس و پیشرفت شخصی^{۳۵}، را در یادگیرندگان پرورش دهند. در حالی که راهبرد مطالعه مستقل می تواند به وسیله مدرس یا یادگیرنده شروع شود، اما تأکید بر این است که طراحی مطالعه مستقل توسط یادگیرنده و تحت نظر و با راهنمایی مدرس انجام گیرد. یکی از غایت های پرورشی^{۳۶} اصلی در این راهبرد کمک کردن به یادگیرندگان و دانشجویان برای افزایش کارآمدی شخصی^{۳۷} و شهروند مسئول شدن از طریق افزایش توانایی های بالقوه آنان است.

مدارس و دانشگاهها می توانند در پرورش یادگیرندگان مستقل نقش محوری داشته باشند. در این رابطه، ضمن اینکه اطلاعات، توانایی ها، نگرش ها و فرایندهای مرتبط با یادگیری مستقل آموزش داده می شوند، زمان کافی هم برای تمرین یادگیرندگان در نظر گرفته می شود. استفاده از روش های مطالعه مستقل می تواند از دوره پیش دبستانی آغاز شود و در تمام دوره های تحصیلی ادامه پیدا کند. یادگیرندگان باید قادر باشند بعد از اتمام تحصیلات شان همچنان مطالعه و یادگیری را به طور مستقل ادامه دهند. راهبرد مطالعه مستقل سعی دارد یک سبک یادگیری نسبتاً پایدار در افراد ایجاد نماید، سبکی که با استفاده از آن بتوانند برای خود محیط یادگیری مناسب فراهم آورند و در آن به بهترین نحو یاد بگیرند.

^{۳۵} - self- improvement

^{۳۶} - educational goals

^{۳۷} - self- sufficient

۴،۲ الزامات و کاربرد راهبرد مطالعه مستقل

مطالعه مستقل یادگیرندگان را تشویق می کند تا خود جریان یادگیری را طراحی و زمان بندی^{۳۸} کنند. بنابراین وجود منابع اطلاعاتی کافی مانند کتب و مجلات برای اجرای راهبرد مطالعه مستقل ضروری است. مدرسی که مشتاق است یادگیرندگانش به صورت یادگیرنده های خودراهبر پرورش یابند، بایستی توانایی های آنها را برای دستیابی به اطلاعات و چگونگی استفاده از آنها تقویت کند. در این رابطه مدرس می تواند از کمک های مسئول کتابخانه و کتابدارها استفاده کند. شناسایی منابع اطلاعاتی موجود و چگونگی دستیابی به آنها از جمله اهداف آموزشی راهبرد مطالعه مستقل هستند. ویژگی راهبرد مطالعه مستقل انعطاف پذیری زیاد آن است. از آن می توان به عنوان تنها راهبرد آموزشی برای کل کلاس و یا در ترکیب با سایر راهبردها استفاده کرد. همچنین می توان در درون یک کلاس در حالی که بقیه کلاس با راهبرد های دیگر آموزش می بینند، برای یک یا چند نفر این راهبرد را به کار بست. انتقادی که به راهبرد مطالعه مستقل وارد است این است که عمق یادگیری و میزان درک یادگیرندگان از مطالب درسی در این راهبرد کمتر از سایر راهبردهاست. به دلیل اینکه در راهبردهای دیگر، فرد دیگری، که می تواند مدرس باشد یا سایر یادگیرندگان، مطالب درسی را برای یادگیرنده توضیح می دهد، به سوال های او پاسخ میدهد، اشکالات یادگیری او را برطرف می کند و در مورد کیفیت یادگیری اش به او بازخورد می دهد در حالیکه در مطالعه مستقل کمتر چنین امکانی وجود دارد. همچنین در شرایطی که منابع کافی و مفید در رابطه با موضوع مورد مطالعه وجود ندارد استفاده از راهبرد مطالعه مستقل به شدت محدود می شود.

➤ آزمون

- ۱- همه موارد زیر در مطالعه مستقل صحیح است به جزء :
 - الف) نیاز به منابع اطلاعاتی کافی و در دسترس دارد.
 - ب) عمق یادگیری مطالب در آن بیشتر از سایر راهبردها است.
 - ج) امکان بکارگیری آن در کنار سایر راهبردها وجود دارد.
 - د) فرد به ساختن محیط یادگیری خود کمک می کند.

گزینه " ب " صحیح است.

- ۲- در کدامیک از راهبردهای یادگیری وجود منابع اطلاعاتی کافی مانند کتب و مجلات ضروری می باشد؟
 - الف) راهبرد یادگیری از طریق تجربه.
 - ب) راهبرد آموزش مستقیم.
 - ج) راهبرد آموزش غیرمستقیم.
 - د) راهبرد مطالعه مستقل.

گزینه " د " صحیح است.

خلاصه

راهبرد آموزشی مسیر معلم را در دستیابی به هدف های درس تعیین می کند. در این مبحث ، پنج راهبرد آموزشی مورد بررسی قرار گرفت: آموزش مستقیم ، آموزش غیر مستقیم، آموزش تعاملی، راهبرد یادگیری از طریق تجربه و مطالعه مستقل.

روش دستیابی به هدف های آموزشی در راهبرد آموزش مستقیم، همان طور که از نام آن پیداست، مستقیم است. در این راهبرد معلم هدف های آموزشی را در اختیار یادگیرندگان می گذارد و آنها را به صورت گام به گام همراه با فعالیت و تقویت آموزش می دهد. راهبرد آموزش مستقیم برخاسته از مفروضه های نظریه های شرطی سازی است. برخلاف آموزش مستقیم، راهبرد آموزش غیر مستقیم شاگرد محور است. روش دستیابی به هدف های آموزشی غیر مستقیم است یعنی معلم مطلب یادگیری را مستقیماً در اختیار یادگیرنده قرار نمی دهد بلکه با روش هایی نظیر بحث و بررسی، و آموزش کاوشگری سعی می کند شاگردان را به سمت هدف های مورد نظر سوق دهد.

در راهبرد آموزش تعاملی یادگیری از طریق تعامل، مشارکت و همکاری صورت می گیرد. یادگیرندگان در این راهبرد در مورد یک مسئله بحث می کنند، نظرات خود را می گویند، و یاد می گیرند که به نظرات دیگران احترام بگذارند و به آنها توجه کنند.

یکی دیگر از راهبردهای شاگرد محور راهبرد یادگیری از طریق تجربه است. در این راهبرد به جای تاکید بر یادگیری مطالب درسی یعنی محصول یادگیری بر روش دستیابی به مطالب درسی یعنی فرایند یادگیری تمرکز می شود. آخرین راهبردی که توضیح داده شد مطالعه مستقل بود. هدف این راهبرد این است که یادگیرندگان طوری پرورش یابند که بتوانند به تنهایی و بدون کمک معلم بیاموزند. در این راهبرد از فرد خواسته می شود به تنهایی جریان یادگیری را طراحی، مرحله بندی و اجرا نماید

منابع

- ۱- کردفوقابی، رسول. (۱۳۸۶) آموزش مستقیم . تهران: دیدار
- ۲- بلوم، بنجامین اس، انگلهارت، ماکس دی، فرست، ادوارد جی، هیل، واکراچ، کراتول، دیوید آر. (۱۳۶۸) . طبقه بندی هدف های پرورشی: کتاب اول: حوزه شناختی(ترجمه علی اکبر سیف و خدیجه علی آبادی) . تهران : رشد (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۵۶) .
- 3- Elliott , D(2005). Teaching on Target :models, strategies, and methods that work. California: corwin press.
- 4- Joyce, B, weil , M & Calhoun, E. (2004). Models of Teaching (7th ed). Boston: pearson education.
- 5- Robertson G, & lang H. (1991). Instructional Approaches: a framework for professional practice. Regina SK: Saskatchewan education